

ktorá si kládla za cieľ zmapovať súčasný stav a možnosti zachovania ľudovej kultúry a jej kapitalizácie. Táto konferencia vznikla na platforme medzinárodného projektu Etnofolk, ktorého cieľom je okrem propagácie ľudovej kultúry nadviazanie medzinárodnej spolupráce odborníkov, ktorí sa tejto oblasti venujú, a vytvoriť do budúcnosti spoločné stratégie na ochranu dedičstva ľudovej kultúry. Projekt prebieha pod záštitou programu Central Europe. Účastníkov i divákov konferencie privítal Jaroslav Otčenášek, project manager ETNOFOLKu, po ktorom nasledoval príhovor riaditeľa EÚ AV ČR, v. v. i., Zdeňka Uherka, ktorý poukázal na potrebu aj akademického uchopenia ľudovej kultúry.

Konferencia by sa dala rozdeliť do niekoľkých častí. Prvá bola zameraná na využitie súčasných elektronických médií na zachovávanie dedičstva ľudovej kultúry. Jaroslav Otčenášek a Juraj Jonáš prezentovali portál projektu Etnofolk (www.etnofolk.eu), novú platformu, ktorá má slúžiť tomuto účelu v strednej Európe. Portál je oficiálne spustený od 30. 4. 2014. Nasledovala reflexia toho, ako sa ľudová kultúra prezentuje dnes na českom internete, od Juraja Jonáša. Predelom medzi blokmi bola prezentácia ukážky z filmu Luboša Kafky a Tomáša Petráňa *Betlemári* z cyklu „Nositeľé tradície“. Význam medzinárodnej spolupráce pri vytváraní stratégií zachovávanie dedičstva ľudovej kultúry akcentovala vo svojom príspevku kolegyňa Ingrid Slavec-Gradišnik zo Slovinska. Úspešnosť projektu Etnofolk z pohľadu Central Europe Programme zhodnotila vo svojom prejave Miroslava Stillerová z rakúskeho Joint Technical Secretariat (JTS). Zaujímavé boli príspevky venujúce sa kapitalizácii dedičstva ľudovej kultúry Alexandry

Bitušíkovej a Filipa Ondruša, ktorý na príklade využitia prvkov ľudovej architektúry ukázal, že kapitalizácia dedičstva ľudovej kultúry neznamena jej zapredanie sa, ale spôsob jeho znovu zaradenia do našej každodennosti. Matěj Kratochvíl potom ukázal možnosti využitia tradícií ľudovej kultúry vo voľnočasových aktivitách. Veľmi prínosný bol príspevok Věry Skopovej z Odboru regionální a národnostní kultury Ministerstva kultury ČR, ktorá súhrnným spôsobom oboznamovala so zámerom ministerstva v tejto oblasti s ohľadom na národný i medzinárodný kontext, sieťou zainteresovaných inštitúcií, kľúčových projektov, spôsobu dotácií a podobne.

Jednácim jazykom konferencie bola čeština a angličtina, materiály boli dvojjazyčné. Niesla sa v priateľskom, no produktívnom duchu, odborníkom dala možnosť sa v práci svojich kolegov zorientovať z viacerých uhlov pohľadu a vzájomným dialógom hľadať spoločné cesty. Na koniec celého podujatia mala krátke vystúpenie hudobná skupina Traxleři, ktorá v tomto zložení zahrála posledný krát, pretože s pánom Petrom Traxlerom sme sa pár dní po koncerte bohužiaľ naposledy rozlúčili.

Juraj Jonáš (EÚ AV ČR, v. v. i.)

KONFERENCE DŘEVĚNÉ A POLO-DŘEVĚNÉ SAKRÁLNÍ STAVBY

Komise pro lidové stavitelství, sídla a bydlení při České národopisné společnosti (ČNS) ve spolupráci s Ústavem evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno (ÚEE FF MU) a Muzeem Novojičínska v Novém Jičíně uspořádala

ve dnech 14.–15. května 2014 v Příboře další z řady konferencí s tematikou lidové stavební tradice. Zaměřila se na dřevěné a polodřevěné sakrální stavby, jejichž vznik a vzhled úzce souvisí s lidovým vesnickým prostředím především užitým stavebním materiálem. Sakrální architektura, kromě primární funkce pro shromažďování a konání liturgie podle pravidel příslušného vyznání (ve střední Evropě křesťanství a judaismu), je rovněž objektem reprezentativním. Konkrétní vnější podoba staveb a dispoziční a funkční vazby vycházejí z dobových idejí a potřeb ritu – odlišné možnosti, prostředky, představy a přesvědčení měly vliv na výraz staveb katolických, evangelických, pravoslavných. Kromě staveb kostelů a modliteben zahrnuje dřevěná a polodřevěná architektura řadu dalších specifických budov spojených se sakrální funkcí, například zvonice, márnice, fary, drobné objekty v krajině – kříže, boží muka, kapličky.

První den jednání, které na půdě příbořského muzea uvítala ředitelka Muzea Novojičínska Sylva Dvořáčková, zahájil Jiří Langer (ČNS) referátem *Metodický přístup ke studiu dřevěných kostelů a jejich mezinárodní souvislosti v severovýchodní Moravě a Těšínském Slezsku*, v němž zúročil své dlouholeté hluboké znalosti problematiky v celoevropském kontextu a charakterizoval tři z pěti základních evropských tradic promítnutých do historického odkazu tvorby dřevěných kostelů ve sledované oblasti. Pavel Bureš z Národního památkového ústavu (NPÚ, generální ředitelství v Praze) přinesl základní informace o dochovaných dřevěných sakrálních stavbách na území ČR a jejich stručnou charakteristiku, několik objektů představil podrobněji (*Dřevěná sakrální architektura v ČR – přehled, charakteristika*). Jana Koudelová, Andrea

Kožuszniková a Romana Rosová (Slezské zemské muzeum Opava a NPÚ Ostrava) se v příspěvku *Nově zjištěné poznatky ke stavebnímu vývoji kostela sv. Ondřeje v Hodslavicích* zabývaly výsledky průzkumu provedeného při příležitosti generální rekonstrukce kostela. Bádání, při němž byla kromě dendrologie provedena důkladná archivní rešerše, se rovněž zabývalo uměleckohistorickým rozbořem stavby a mobiliáře, včetně významné gotické plastiky, tzv. Hodslavické madony. Referát *Kostel sv. Václava ve Větrkovcích versus kostel sv. Anny v Rožnově. Proměna jedné stavby* Romany Rosové (NPÚ Ostrava) nastolil otázku historické autentičnosti některých staveb v muzeích v přírodě, konkrétně ve skanzenu v Rožnově pod Radhoštěm.

Druhý blok jednání byl téměř celý v režii slovenských kolegů a přinesl mnohé nové pohledy na řešenou problematiku. Výjimečnou akcí *Obnova dreveného kostola sv. Juraja v Trnovom* představil Miloš Dudáš (Krajský pamiatkový úrad Žilina a Fakulta humanitních vied Žilinskej univerzity). Kostel, který patří mezi nejstarší dřevěné kostely na Slovensku, byl při rekonstrukčních pracích z nedostatku prostoru na hřbitově, na němž stojí, rozebrán a všechny práce na jeho obnově a konzervování proběhly v dílnách tesařů z východního Slovenska. Na uvolněném stavebním místě mezitím proběhl archeologický výzkum. Po jeho skončení byla srubová stavba opět složena na původním pozemku a byly realizovány restaurátorské práce malovaného deskového stropu. Martin Priečko (Katedra etnológie a mimoeurópskych štúdií, FIF, UCM v Trnave) vyšel v metodickém příspěvku *Sakrálné objekty a ich profánne funkcie v disperznom osídlení dolných Kisúc* z vlastního dlouhodobého terénního

působení v tomto prostředí. Poukázal na rozmanité sakrální i profánní funkce drobných staveb v prostředí horského rozptýleného osídlení javornické pohraniční oblasti v historickém i současném kontextu. Problematiku kovaných křížů na sakrálních objektech, jejich znakovost a symboliku rozebíral Martin Mešša (emeritní odborník Ústredia ľudovej umeleckej výroby, Bratislava) v referátu *Výtvarné hodnoty a ideogram na kovaných křížoch na sakrálnych objektoch v okolí Bardejova*; část symbolů lze interpretovat na základě různých pramenů, u některých je symbolika stále nejasná. Výklad, že se jedná o čistě výtvarný počin, je u křížů na sakrálních objektech nepravděpodobný. Blok jednání ukončil Roman Malach (ÚEE FF MU) pohledem na *Kostelík sv. Paraskevvy v Blansku*, jeho minulostí, „cestou“ z obce Nižné Seliště na území dnešní Ukrajiny do Blanska ve 30. letech 20. století a jeho dnešním využitím Církvi československou husitskou.

V posledním bloku odezněly opět čtyři referáty. Zaměřily se především na drobné dřevěné a polodřevěné sakrální objekty, jakými jsou v krajině situované kříže, boží muka, kapličky a zvonice/zvoničky na návších, dřevěné obrázky na stromech či na domech, a na jejich ztvárnění a kulturní konotace. Jak hojné a rozmanité byly tyto dřevěné objekty ještě v období 50. až 60. let 20. století ukázaly Kateřina Sedlická a Dana Motyčková (*Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., Praha*), jejichž příspěvek *Dřevěné a polodřevěné sakrální objekty ve fotosbírkách EÚ AV ČR* vycházel ze zpracování fotografických dokumentačních fondů. O genezi zvoníc na základě protipožárních nařízení Marie Terezie a jejich vývoji v 19. století pohovořil Miroslav Válka (ÚEE FF MU) v referátu *Roubené zvonice*

na západní Moravě. S tímto tématem korespondovalo i sdělení Věry Kovářů (ČNS) *Dřevěné zvonice a kapličky na jihovýchodní Moravě*, v němž se autorka zaměřila na dokumentaci a život drobných sakrálních památek na Valašsku. Zajímavými, po výtvarné stránce nepřehlédnutelnými jsou dřevěné kříže od Františka Výmyslického z Dolních Bojanovic, který tvořil na přelomu 19. a 20. století. Nejen s jeho dílem, ale i s dalšími drobnými dřevěnými sakrálními objekty seznámila posluchače Jitka Matuzzková (NPÚ v Brně) v příspěvku *Dřevěné sakrální objekty na Podluží*.

Druhý den, 15. května, byl věnován odborné exkurzi s podtitulem Mezinárodní souvislosti architektury dřevěných kostelů na severovýchodní Moravě: navštíveny byly kostely Božího těla v Gutech (původně evangelický, rekatolizovaný v druhé polovině 17. století), sv. Bedřicha v Bílé (vzorem byly norské sloupové kostely, postaven v roce 1875), sv. Prokopa a Barbory v Kunčicích (kostel z konce 17. století, přenesený z Podkarpatské Rusi) a sv. Ondřeje v Hodslavicích (založen na konci 15. století sborem jednoty bratrské).

Konference poskytla nejen možnost setkání a představení badatelské práce jednotlivých účastníků, ale především připomněla potřebu spolupráce z různých úhlů pohledu – dějin umění, architektury, archeologie, etnologie – k hlubšímu pochopení sakrální architektury z hledisek historie, teologie, sociologie či kulturní antropologie. Do tohoto výčtu by pro stav venkovského stavitelství a vzhled kulturní krajiny, kterou předáme budoucí generaci, bylo dobré přiřadit také „úhel pohledu“ státní politiky a místní samosprávy a rovněž všeobecné vzdělání a kulturní rozhled.

Kateřina Sedlická (EÚ AV ČR, v. v. i.)